

ABD'nin ikinci Vietnamı: IRAK

KÜRESEL
BAK
BARİŞ VE
ADALET
KOALİSYONU

İçindekiler

- 3 Irak için bir aile fotoğrafı
- 4 Müdahale takvimi
- 10 Bir avuç dolar için: Para ve Hegemonya
- 11 Uluslararası hukuk çiğnendi
- 13 İnsani ve ekonomik maliyet
- 16 Sosyal ve politik maliyetler
- 19 Tüm bölge ve dünya olumsuz etkilendi: Dünya artık çok daha güvensiz
- 23 Türkiye'nin durumu
- 25 ABD için yeni bir Vietnam insanlık için dram
- 27 Türkiye: Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu'nun (Küresel BAK) mücadelesi
- 29 Savaş karşıtlarının işi bitmedi: Barış mücadelesi sürecek
- 30 Kaynakça

Irak için bir aile fotoğrafı

Önceden açıklandığı gibi 15 Aralık 2011 tarihinde ABD askerleri 2003 yılından bu yana işgal ettikleri Irak topraklarından çekildiler. Irak'ta bir dönemde sayıları 500 'e kadar çıkan üslerinden sonuncusu, Camp Adder (Engerek Tarlası) ya da Irak'ta bilinen adıyla İmam Ali Üssü'nde yapılan törenle ABD, Irak'taki savaşını resmen sona erdirdi. Savaşın en kanlı günlerinde sayıları 170.000'e kadar çıkan ABD askerlerinden geriye kalan 4.000 asker de yılsonuna kadar çekilecek.

'Savaşın bitiş' töreninde ABD Savunma Bakanı Leon Panetta **'Irak misyonunun akan kana ve akıtılan dolarlara değdiğini'** söyledi. 'Bağımsız ve egemen Irak rüyası artık gerçek,' 'Çocuklarınızın daha iyi bir geleceği olacak' ve gelecekte bölgede yaşanılacak gelişmeleri müjdelere gibi, 'Bütün fedakarlıklardan sonra Irak'a arkamızı dönmeyeceğiz', ' Irak bölgede istikrar ve ilhamın kaynağı olacak,' dedi. Başkan Obama ise 'Savaş tarihe geçecek. Irak'ta askerlerin yaptığı her şey bizi bugün başarıya götürdü,' diyerek durumun altını dikkatlice çizdi.

Hatırlayalım, ABD, Irak'ta kitle imha silahlarının olduğu, kimyasal silahların bulunduğu, "Terör kaynağı **Usame Bin Ladin**'in ve **El Kaide Örgütü**'nün" uzantılarının Irak'ta bulunduğu ön kabulüyle ve Saddam Hüseyin rejiminin anti- demokratik ve insan haklarına aykırı uygulamalarını gerekçe göstererek 19 Mart 2003 tarihinde az sayıda batılı müttefikleriyle Irak'ı işgal etmişti.

ABD'nin, sekiz yıl dokuz ay önceki işgal günlerinden bugün, askerlerin, amaç ve misyonlarının başarıya ulaşmış olması nedeniyle geri çekildiği günlere kadar neler olduğunu şöyle bir hatırlayalım ve dünyanın dokuz yıl içinde daha güvenli bir yer olup olmadığına karar verelim.

Müdahale takvimi

Mezopotamya'da kanlı petrol ve su savaşlarının ne yazık ki sonuncu olmayacağı anlaşılan bu örnek üzerinden Irak'a baktığımızda şunları görürüz:

- **2 Ağustos 1990:** Irak lideri Saddam Hüseyin, petrol kuyularını kullanma hakkı konusunda anlaşmazlığa düştüğü Kuveyt'i işgal etti.
- Batılı ülkeler ile bazı Arap yönetimleri (Suriye, S. Arabistan, Körfez Şeyhlikleri, Mısır), Saddam ordusunu Kuveyt'ten çıkarmak üzere savaşa giriştiler.
- ABD, uçak gemisi Independence'i İran Körfezi'ne hareket ettirerek Irak'a müdahale için ilk adımı atmış oldu.
- Neo-conların fikir babası, Amerikalı strateji uzmanı Prof. Albert Wohlstetter, Sovyetlerin bölgeye müdahale girişiminin sonuçlarının vahim olacağını ileri sürdü. NATO'nun sınırları dışında kalan bölgenin hesaba katılması gerekiyordu ve NATO şemsiyesi altına alınmalıydı.
- Bir NATO ülkesi olarak Türkiye ve Türkiye'de bulunan üsler, bölgeye yapılacak bir müdahale için birden büyük bir önem kazandı.
- **6 Ağustos 1990:** Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Irak'ın ablukaya alınmasına ve bu ülkeye ambargo uygulanmasına karar verdi.
- Bu karara ilk destek veren ülkelerden biri Türkiye oldu. 3 Ağustos 1990'daki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında aksi yönde bir karar alınmasına karşın Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 8 Ağustos 1990'da Irak petrollerinin ihracında kullanılan iki boru hattından biri olan Kerkük-Yumurtalık boru hattını kapattığını açıkladı.
- **11 Ağustos 1990:** ABD Irak'a müdahale kararı aldı.
- **12 Ağustos 1990:** TBMM, kapalı oturumunda, bir saldırı halinde, anında karşılık verilmesi amacıyla hükümete, savaş hali ilanı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılması ve yabancı ülkelere gönderilmesi ya da yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'deki üslere kabulü konularında yetki verdi.
- **5 Eylül 1990:** TBMM, 108 sayılı kararla hükümetin yetkilerini genişleten tezk-

ereyi onayladı.

- **Ekim 1990:** Türk askerinin Irak'a gerçekleştirilecek bir askeri müdahale içinde yer almasını istemeyen Dışişleri Bakanı Ali Bozer, Milli Savunma Bakanı Safa Giray istifa etti.
- **29 Kasım 1990:** Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Irak'ın 15 Ocak 1991 tarihine kadar Kuveyt'ten çekilmemesi halinde askeri müdahale dahil gerekli her türlü yola başvurulmasını öngören 678 sayılı kararı aldı.
- **4 Aralık 1990:** Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde bir cephe açmasına, Türkiye'deki üslerin hukuki statüleri ve Amerikan kuvvetlerince kullanılmasına karşı olan Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay istifa etti.
- **17 Ocak 1991:** Müttefik kuvvetler Irak'ı bombaladı.
- **17 Ocak 1991:** ABD Ankara büyükelçisi Morton Abramowitz, Cumhurbaşkanı Özal'dan İngiltere'den kalkan B 52 uçaklarının Türkiye'den geçmesi için izin istedi. Özal izin verme taraftarıyken Genelkurmay Başkanlığı'na yeni atanan Doğan Güreş karşı çıktı.
- **18 Ocak 1991:** TBMM 126 sayılı kararla Türkiye'deki üslerin kullanılması iznini verdi.
- **18 Ocak 1991:** Pentagon İncirlik'ten kalkan yirmi beş uçağın Irak'taki hedefleri bombaladığını açıkladı.
- **24 Ocak 1991:** Irak'a kara harekâtı başladı. İncirlik Üssü bu amaçla kullanıldı.
- **28 Şubat 1991:** Başkan Bush Saddam Hüseyin'in geri çekilmesi ile ateşkes ilan etti.
- **3 Nisan 1991:** Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı 687 sayılı kararın Irak tarafından kabul edilmesiyle Körfez Savaşı sona erdi.
- Saddam yenildi; Irak içindeki Kürtler ve Şiiiler ayaklandı.
- Vahşice bastırılan ayaklanma nedeniyle, ülkenin kuzeyi (Kürdistan) ile güneyine (Necef'ten Basra'ya kadar) kadar uzanan bölgede askeri uçuşlar yasaklandı.
- On yıl boyunca bölgede siyasi, askeri ve ekonomik gerginlik tırmandı/tırmandırıldı.
- **1991 – 1999** yılları arasında ABD ve İngiliz uçakları Irak'ı vurmaya devam etti. Uçaklar altı binden fazla sorti yaptı, bin sekiz yüzden fazla bomba bıraktı ve Irak'ta dört yüz elliden fazla hedefi vurdu.
- **6 Kasım 1998:** ABD Savunma Bakanı William Cohen Ankara ziyareti sırasında, Irak'a olası bir operasyon için Türkiye'nin desteğini istedi.
- **11 Eylül 2001:** İkiz kulelere saldırı oldu.

- **7 Ekim 2001:** ABD'nin Afganistan işgali başladı.
- **Nisan 2002:** İsrail'in saldırgan politikasını protesto amacı ile Irak, petrol ihracatını bir ay süreyle durdurdu.
- **2002** başından itibaren Ankara – Washington arasındaki trafik hızlandı. Ankara, özellikle de Başbakan Bülent Ecevit mümkün olduğunca savaşı engellemek istiyordu.
- **16-17 Temmuz 2002:** ABD Savunma Bakanı Paul Wolfowitz Ankara ziyaretinde Irak'a ABD'nin müdahale edeceğini, Türkiye'yi yanlarında görmek istediklerini ve İncirlik Üssü'nün daha geniş kullanımı için yetki verilmesini talep etti.
- **26 Ağustos 2002:** Washington'a giden Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı başkanlığındaki heyete Pentagon, ilk defa muhtemel Irak Savaşı'nda Türkiye'den açılacak bir 'Kuzey Cephesi' seçeneği üzerinde durduklarını açıkladı.
- **Eylül 2002:** ABD Avrupa Kuvvetler Komutanlığı'ndan gelen mesaj ile bu talep yazılı olarak Türk Genelkurmayı'na bildirildi. Türkiye'den tam ve sonuna kadar işbirliği çerçevesinde destek bekleniyordu.
- **26 Eylül 2002:** Dışişleri Bakanlığı'nun MGK'ya sunduğu raporda ABD kara birliklerinin Türkiye'de konuşlandırılması ve buradan Irak'a girmesine izin verilmemesi öneriliyordu. MGK ABD'ye verilecek destek, Irak'a asker gönderilmesi ve savaş yetkisi için TBMM'ye gidilmesi gerektiğini ABD yetkililerine bildirme kararı aldı.
- **Eylül 2002:** ABD ve İngiltere'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne sunduğu 'Irak'a müdahale tasarısı' Fransa ve Rusya'nın vetosu ile karşılaştı.
- **11 Ekim 2002:** Amerikan Kongresi Başkan George W. Bush'a 'Birleşmiş Milletler desteğini beklemeden savaş ilan etme yetkisi' verdi. G. Bush, 'ABD'nin tek taraflı olarak eyleme geçeceğini' açıkladı.
- **12 Ekim 2002:** Tüm NATO ülkelerine muhtemel Irak hareketına ilişkin beklentiler içeren Washington istekleri yine, ABD Avrupa Kuvvetler Komutanlığı'ndan gelen yazılı bir askeri mesaj olarak geldi. Türk Dışişleri Bakanlığı bu taleplerin çok aşırı olduğunu bildirdi.
- **3 Kasım 2002:** Bülent Ecevit'in şüpheli hastalığı ile azınlığa düşen hükümet erken genel seçim kararı aldı. Gerçekleşen seçimleri, seçimlere ilk kez katılan Adalet ve Kalkınma Partisi kazandı.
- **Kasım 2002:** BM Güvenlik Konseyi, Irak'a silahsızlanma çağrısı yaptı.
- **3 Aralık 2002:** ABD Savunma Bakanı Paul Wolfowitz Ankara'yı ziyaret etti ve taleplerini bir kez daha Başbakan Abdullah Gül'e ilettili. Gül istenen talepler için TBMM kararının gerekli olduğunu, Hükümet'in yetkisine giren konularda kolaylık gösterilebileceğini belirtti.

- AKP Başkanı sıfatı ile görüşülen R.Tayyip Erdoğan, ABD Savunma Bakanı Paul Wolfowitz ve heyetine taslak bir takvim verdi. Bu takvime göre üslerdeki keşif çalışmaları 15 Aralık'ta başlayacaktı. Ocak ayında ise üslerin hazırlanması ya da harekâtlarda kullanılması için gerekli inşaatlar başlayacaktı.
- **4 Aralık 2002:** Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış'ın basın açıklaması; ' Irak'a operasyonu arzu etmeyiz ama kaçınılmaz olursa hava sahamızı ve askeri tesislerimizi müttefikimiz ABD'nin kullanımına açarız.' Türkiye'nin, vereceği desteğe karşılık, doğacak yirmi- yirmi beş milyar dolarlık yükün savaş bütçesinden karşılanmasını, beş milyar dolarlık askeri borcun silinmesini istediği ve Kerkük petrolerinden pay talep ettiği basına yansıdı.
- **11 Aralık 2002:** AKP Başkanı R.T.Erdoğan ve ekibi Washington'a gitti.
- **17 Aralık 2002:** Türkiye Washington Büyükelçisi Faruk Loğoğlu Pentagon'a davet edilerek üsler konusundaki gelişmeler hakkında bilgi istendi.
- **20 Aralık 2002:** ABD Ankara Büyükelçisi ABD'nin ek taleplerini Başbakan A.Gül'e iletti.
- **23 Aralık 2002:** Başbakanlıkta geniş katılımlı Irak Zirve'si toplandı. Zirve sonunda alınan kararı Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül açıkladı; 'Dışında kalmamız Türkiye'nin çıkarları lehine olmadığı kanaatine vardık. Türkiye'nin bu işin içinde olması gerektiği konusunda ortak görüşe varılmıştır.'
- **27 Aralık 2002:** MGK toplantısında aynı yönde bir karar çıktı.
- **27 Aralık 2002:** ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Irak harekâtına katılmak üzere Basra Körfezi'ne gidecek ABD askerlerine yola çıkma talimatı verdi.
- **8 Ocak 2003:** Türk ve ABD heyetleri arasında, Türk havaalanları ve limanlarında keşif yapacak yüz elli kişilik heyetin çalışmalarına izin verilmesi kararına varıldı.
- **10 Ocak 2003:** Başbakan A.Gül, konuya ilişkin mutabakat metninin imzalandığını açıkladı.
- **27 Ocak 2003:** Birleşmiş Milletler Silah Denetçileri Raporu açıklandı; 'Irak yönetimi, kayıp kitle imha silahlarının ne olduğunu ikna edici biçimde kanıtlayamamıştır ancak Bush yönetiminin öne sürdüğü gibi Irak'ın yeniden silahlandığı yolundaki iddiaları doğrulayacak kanıtlara da ulaşılammıştır.'
- **31 Ocak 2003:** MGK toplantısından çıkan karar; 'Türkiye'nin bu savaştan en az zararlı çıkması için ABD liderliğindeki koalisyona katılmasının doğru olacağı düşünülmektedir.' Karar, Anayasa'nın 92. Maddesine göre TBMM'ne kalmıştır.
- **1 Mart 2003:** TBMM'nde, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine, yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının altı ay süreyle Türkiye'de bulunmasına ve muharip unsurların Türkiye dışına intikalleri için gerekli

düzenlemelerin yapılmasına Anayasa'nın 92. maddesi uyarınca izin verilmesine" ilişkin Başbakanlık tezkeresi, kapalı oturumda, iki yüz altmış dört kabul, iki yüz elli ret, on dokuz çekimsiz oy alarak gerekli salt çoğunluğu sağlayamadığı için reddedildi. Güneydoğu Anadolu'dan Irak'ın kuzeyine cephe açılması böylelikle reddedilmiş oldu.

- **Mart 2003:** Birleşmiş Milletler silah denetçisi Hans Blix, Irak'ın kendileri ile işbirliği yaptığını ve Irak'ta kitle imha silahlarının bulunmadığını açıkladı.

- **17 Mart 2003:** Bush, Saddam Irak'ı 48 saat içinde terk etmezse savaşı başlatacağını duyurdu.

- **19 Mart 2003:** Savaş başladı. Bağdat füzelerle vuruldu. "Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu" başladı.

- **21 Mart 2003:** ABD ve İngiltere başta olmak üzere batılı müttefikler Irak'ı işgal ettiler.

- **9 Mart 2003:** İşgal güçleri Bağdat'a girdi ve yağma başladı.

- **Mayıs 2003:** BM Güvenlik Konseyi işgal ordusunu desteklediğini açıkladı.

- **17 Temmuz 2003:** İşgal yönetimi kuruldu.

- **14 Aralık 2003:** Saddam Hüseyin Tikrit'te yakalandı.

- **Nisan-Mayıs 2004:** Şii lider Sadr direniş başlattı.

- **4-19 Nisan 2004:** ABD, Sünni direnişin merkezi Felluce'de bugün etkileri itibarıyla Hiroşima'yı geçtiği söylenen bir katliam yaptı. Çok sayıda sivil hayatını kaybetti ve çok sayıda insan sakat kaldı, genetik yapıları bozuldu. ABD'nin burada kullandığı fosforlu mermiler ve napalm bombaları uluslararası kamuoyu tarafından açığa çıkartıldı. BBC tarafından ortaya çıkarılan olayda topçu birliklerinin uluslararası yasayı çiğneyerek yasadışı silahlar kullandığı ispatlandı.

- **2004 ve sonrasında** Saddam yönetiminden Irak petrol işleri alan Fransız, Alman, Rus ve Çin şirketlerinin tümünün sözleşmeleri iptal edilerek saf dışı bırakıldı.

- **30 Ocak 2005:** Irak'ta işgal sonrası ilk yerel seçimler yapıldı. İç çatışmalar nedeni ile Irak'ın %20-25'lik bir kesiminde seçimler neredeyse hiç yapılmadı. Sünniler seçimi protesto ederek katılmadılar.

- **12 Şubat 2005:** Irak'ta kimyasal silah bulunmadığı açıklandı.

- **2005 seçimleri** sonucunda oluşan Meclis'te Irak nüfusunun %60 ını oluşturan Şiiiler, icra yetkisi ile donatılmış başbakanlığı aldılar ve Nuri el Maliki Irak Başbakanı oldu. Nüfusun %15-20'lik kesimini oluşturan Kürtler, önemli bir yetkisi olmasa da sembolik olarak anlamlı olan cumhurbaşkanlığını aldılar ve Celal Talabani cumhurbaşkanı oldu. Sünniler, Milli Meclis Başkanlığını aldılar. Nü-

fusun %5lik kesimini oluşturan Türkmenler ise bu seçim sonunda bir şey elde edememiş oldular.

• Yeni meclis anayasa taslağı hazırlamaya girişti. Tartışmaların ana odağı Irak anayasasında İslam'ın ve İslami kurallarının nasıl geçeceği konusuydu.

• **15 Ekim 2005:** Yapılan referandum ile Irak anayasası kabul edildi.

• **19 Mart 2006:** Bush 'Görev tamam,' dedi.

• **20 Mayıs 2006:** Irak anayasası yürürlüğe girdi. Yeni Anayasa'nın 1.mad-desinde 'Irak federal bir devlettir' ibaresi kabul edildi.

• **30 Aralık 2006:** Saddam Hüseyin idam edildi.

• **Ağustos 2008:** ABD ile Irak arasında Sofa antlaşması yapıldı. 2008' in sonunda anlaşma yürürlüğe girdi. Sofa anlaşmasına bağlı olarak ABD askerleri 30 Haziran 2009 günü Irak şehir merkezlerinden muharip güçlerini çekti ve beş yıl içinde tamamını çekeceğinin sözünü verdi.

• **31 Ocak 2009:** Vilayet konseyi seçimleri yapıldı.

• **27 Şubat 2009:** Yeni Başkan Obama, 'Muharebe görevi 31 Ağustos 2010'da bitirilecek,' dedi.

• **30 Nisan 2009:** İngilizler Irak'ı terk etti.

• **25 Temmuz 2009:** Kuzey Irak Bölgesel Kürt Yönetimi bölgesinde parlamento ve başkanlık seçimleri yapıldı.

• **7 Mart 2010:** Irak Temsilciler Meclisi seçimleri yapıldı.

• **2 Aralık 2011:** Camp Victory Üssü Iraklılara devredildi.

• **15 Aralık 2011:** Savaşın resmen bittiği açıklandı.

Böylece bir ülkenin yönetim biçimi tümüyle değiştirilmiş oldu. Çok söylenen ve batı demokrasilerinin olmazsa olmaz 'kutsal' deyişi ile 'Bir ülkenin iç işlerine müdahale edildi'.

Bir avuç dolar için: Para ve Hegemonya

Irak topraklarının işgalinin ve iç işlerine müdahalenin nedenleri nelerdi? Bu nedenleri ABD'nin arzu ve istekleri, beklentileri olarak sıralamak yanlış olmaz. İşgalde ABD'nin;

1. SSCB'nin çökmesinden sonra başlayan dünyada tek süper güç olma, hegemonya arzusu,
2. ABD Başkanı George W. Bush'un 30 Ocak 2002, ardından Aralık 2003 tarihlerindeki Ulusa Sesleniş konuşmaları ile açıkladığı "Bush Doktrini" olarak adlandırılan, yeni dönem için belirlenen yeni stratejisi; küresel terörizmle mücadele, iç ve dış güvenlik, ekonomik durumun iyileştirilmesi,
3. 11 Eylül 2001 olayının ardından Afganistan'ın işgaliyle başlayan ve devam edecek olan "Terörizmle savaş" stratejisi,
4. ABD içinde altı binden fazla olan lobilerin (silah, enerji, sigorta ve alt yapı inşaatı şirketleri, İsrail'in güvenliği için oluşturulmuş Yahudi lobi ve think-tank'ler) kendi çıkarları için oluşturdukları muhafazakâr kanadın etkileri,
5. Bölgedeki enerji kaynaklarının (temelde petrol ve doğal gaz), Orta Doğu'daki devletler tarafından Amerikan şirketleri aleyhine millileştirmesini engel olma isteği,
6. Dost olmayan bölgesel (İran ve Irak) ya da bölge dışı güç odaklarının (Çin, Rusya, Avrupa Birliği vb.) ortaya çıkmasını önleme düşüncesi,
7. Irak'ın, işgal öncesinde petrol satışını Euro üzerinden yapma fikrini dünya kamuoyuna yansıtmasıyla başlayan euro-dolar çekişmesi,
8. Kitle imha silahlarının yayılmasını engelleme çalışması ve bu silahların kendi tanımladığı 'terör gruplarının' eline geçmesini önlemek isteği,
9. Siyasi ve ekonomik reformlarla bölgesel istikrarı koruma ve terörizmi kontrol etme arzusu, etkili olmuştur.

Irak işgalinin açıklanan ve açıklanmayan, işgalin ardında olan nedenlerini ana hatlarıyla hegemonya arzusu, enerji hatları, silah satışları, Euro-dolar çekişmesi, İsrail'in güvenliği ve terörizmle mücadele olarak sıralayabiliriz.

Uluslararası hukuk çiğnendi

Birleşmiş Milletler Anlaşmasının 2.maddesinin 4.fıkrasında; “tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde, gerek herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı gerekse, Birleşmiş Milletler’in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidinde ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar” derken, ABD hangi hukuksal nedenlere dayanarak Irak’ı işgal etmişti?

Birleşmiş Milletler Anlaşması’nın 51. Maddesinde açıklanmış olan “meşru müdafaa hakkı” ve BM kararıyla uygulanan ‘ateşkes anlaşmasının ihlal edilmesi sonucunda kuvvet kullanılmasının verdiği meşruiyet bu işgalin hukuksal alt yapısını oluşturur. Şöyle ki;

1) ABD’nin Irak’ı tehdit olarak algılaması ve “önleyici meşru müdafaa” hakkı

ABD’nin 11 Eylül sonrası Bush Doktrini olarak uygulamaya koyduğu dış politikasında Irak, Kuzey Kore ve İran “şer eksenini” olarak tanımlanmıştı. Irak’ın elinde kitle imha silahlarının var olduğu ya da bunları üretme kapasitesi olduğu öngörülüyor ve şer eksenindeki devletlerin bu güçlerini ABD aleyhine kullanabileceği düşünülüyordu. Bu durum ABD’de Irak’a yönelik bir tehdit algısı oluşturuyordu. Birleşmiş Milletlerin “meşru müdafaa” kavramını düzenleyen 51. Maddeye göre ‘bir devlet bir başka devletin saldırısına uğrarsa Birleşmiş Milletler güvenlik konseyi gerekli önlemleri alıncaya kadar kendisini savunma hakkına sahiptir’. Önleyici meşru müdafaa kavramına göre, Bush doktrininde de belirtilen “haydut devletlerin” elinde kitle imha silahları varsa, bu silahların terörist grupların eline geçme tehlikesi mevcutsa ve tehdidin büyüklüğü ABD’nin çıkarlarına zarar verecek kapasitede ise bu devletlere karşı ‘önleyici müdahale’ye başvurabiliyordu.

2) Irak’ın I.Körfez Savaşı’ndan sonra imzaladığı ateşkes anlaşmasının ihlali sonucu kuvvet kullanılması iddiası

ABD’nin Irak İşgali için ortaya attığı hukuki gerekçeler şunlardır;

1. Güvenlik Konseyi’nin 29 Kasım 1990 tarihli 678 sayılı (kuvvet kullanma) kararı ile 3 Nisan 1991 tarihli 687sayılı (ateşkes) kararıyla Mart 2003 tarihindeki

operasyona önceden izin verilmiştir. Irak 687 sayılı karar ile birlikte silahsızlanma hükümleri altına girmiştir. Ancak Irak 1990'lar boyunca bu yükümlülüklerini ihlal etmiştir. 8 Kasım 2002'de 1441 sayılı Güvenlik Konseyi kararı Irak'ın yükümlülüklerini ihlal ettiğini oybirliği ile saptamıştır. Dolayısıyla ihlale son vermek için kuvvet kullanma yetkisi doğmaktadır. Dolayısıyla Irak'a müdahale edilmesi için ABD yeni bir karara gerek duymamıştır.

2. ABD, Irak'ın işgalini Bush Doktrini'nde görülen 'önleyici savaş' doktrinin ilk uygulaması olduğunu kabul etmekte ve bunun uluslararası hukuka uygun olduğunu iddia etmektedirler. Bu görüşe göre "kuvvet kullanma dışındaki alternatif yolların tükenmesi sonucunda kitle imha silahlarını kullanma potansiyeline sahip devletlere karşı önleyici meşru müdafaa hakkını kullanmak 'doğal meşru müdafaa' hakkı olarak değerlendirilmelidir."

3. Birleşmiş Milletler Anlaşmasının 'devletlerin kuvvet kullanmasının yasaklanması' ilkesinin devletlerin örfi hukuki ile çelişkili olmasından ve uygulanamamasından dolayı anlamını yitirdiğini savunmaktadır. Anlaşmanın 2.madde 4.fıkranın ortadan kalktığını ve önleyici meşru müdafaa'nın uluslararası hukuka aykırı olmadığını savunmaktadır.

ABD, Irak işgali öncesi uluslararası hukuku kendince yorumlamıştır. Oysaki amaç uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması olduğundan, 687 sayılı karar ile bir ihlal durumunda yetkili organ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyidir. ABD'nin bu bakımdan 2003 işgalinde kendine görev biçmesi hukuken anlamsızdır. Her ne kadar Saddam Hüseyin'in varlığı ABD'nin endişelerini haklı çıkartmışsa da sadece kitle imha silahlarının varlığı ve silahsızlanma koşulunun ihlali bir işgalin gerekçesi olamaz, bu iddia hukuktan yoksundur. Kaldı ki Mart 2003'de Birleşmiş Milletler silah denetçisi Hans Blix, Irak'ın kendileri ile işbirliği yaptığını ve Irak'ta kitle imha silahlarının bulunmadığını açıklamıştı. Birleşmiş Milletler Anlaşmasına göre güç kullanma, meşru müdafaa hali ve Birleşmiş Milletler kararlarıyla uygulanan zorlama yolları haricinde yasaktır.

İnsani ve ekonomik maliyet

ABD'nin Irak'ı işgali uluslararası toplumda gerek siyasi gerek hukuki algılamalarda büyük değişikliklere yol açmıştır. Bu dokuz yılın dünyanın güvenliği, ekonomik refahı ve insanlık algısında yarattığı değişikliğe bakabilmek için de savaşın insani ve ekonomik maliyetine bakmamız gerekir.

İşgalin ekonomik ve insani değerler açısından maliyeti nedir? İşgal, başta Irak ve ABD olmak üzere savaşa doğrudan ya da dolaylı yoldan giren ülkelerin sosyal ve politik yaşamlarında ne türden değişikliklere yol açmıştır? Bu işgalin uzun dönemde savaşı yaşayanların üzerinde ne türden etkileri olacaktır? Bu işgalin uzun dönemde ekonomi üzerinde ne türden etkileri olacaktır? Terörle mücadelenin daha insani ve daha az ekonomik yolları yok mudur?

Arap Times'ın Irak kaynaklarının hazırladığı rapordaki istatistik bilgilerinin yalnızca başlıklarına dayanarak verdiği sonuç insanlık açısından tüyler ürpericidir. Bu rakamların tamamı 2008 yılında Irak hükümet kaynaklarınca resmi olarak yayınlanmış rakamlardır.

- Bir milyon evsiz, barksız kadın
- Dört milyon yetim çocuk
- İki milyon beş yüz bin Iraklı can kaybı
- Sekiz yüz bin kayıp
- Üç yüz bin mahkum. (ABD bunların sayısını 120.000 olarak ilan etmiştir)
- Dört buçuk milyon göçmen. (Bunlar sığınmacı olarak çeşitli ülkelere dağılmış durumundadırlar)
- Irak'ın kendi topraklarında iki buçuk milyon evsiz, barksız insan
- Yetmiş altı bin Iraklı AIDS hastalığına yakalanmış durumda (Amerikan kaynaklarına göre bu sayı 114 kişidir)
- Iraklı gençler arasında yaygınlaşan uyuşturucu madde bağımlılığı
- Dört evlenmeden boşanmayla sonuçlananların sayısı üç
- Irak halkından %40'ı mutlak yoksulluk çizgisi altında

- Hemen hemen tamamı tahrip edilmiş durumdaki altyapı
- Aktif şekilde çalışan güvenlik şirketi sayısı yüz yirmi altı. Kayıtlara geçmeyen ya da kayıt dışı çalışanlar da var.
- Iraklı partilere mensup 43 milis grup aktif halde çalışıyor
- Mali finansları yabancı ülkeler tarafından yapılan 45 TV kanalı ve 67 radyo istasyonu Irak'ta program yayınlıyor.

Bu soruların yanıtının ABD tarafını ise ABD'nin en eski üniversitelerinden biri olan Brown Üniversite'sinde yapılan ve en son 4 Eylül 2011 tarihinde güncellenen "Savaşın Maliyeti" çalışmasında bulabiliriz. Çalışma ABD'nin muharip güç bulundurduğu Irak, Afganistan ve Pakistan için yürütülmektedir. Bu çalışmanın Irak ile ilgili bölümünden birkaç örnek vermemiz sanırım durumun acımasızlığını daha da ortaya koyacaktır.

1. İnsani maliyetler

- Irak ve Afganistan'da ölen asker sayısı 6.000'i geçiyor. Müteahhitlik hizmeti yapan 2.300 kişi hayatını kaybetmiş.
- Yaklaşık 2 milyon Amerikalı 2001 yılından bu yana savaş ortamına girmiş ve geri dönmüş. Bu insanlar savaş travmalarını kendileriyle birlikte eve getirdiklerinden savaştan etkilenen eş ve çocuk sayıları da çığ gibi büyümektedir.
- Ölen sivil sayısı 126.000. Çalışma Bağdat Çocuk Hastanesi Merkezi'nden Dr. Haydar Maliki'nin yapmış olduğu bir çalışmaya gönderme yaparak ' 2010 yılında Iraklı çocukların %25'inin travma sonrası stres sendromundan tedavi gördüğünü' bildiriyor.
- 1.740.000 Kişi Irak'tan Pakistan, Ürdün, Suriye, Mısır, Lübnan, İran, Türkiye gibi Müslüman ülkelere iltica etmiş durumdadır. Az sayıda ABD'ye ve Avrupa Birliği ülkelerine göçenler de var. Irak'ta yaşayan yaklaşık 1.500.000 kişi ülke içinde başka yerlere göçmüş durumda.
- Yaklaşık 250.000 Iraklı Bağdat'ta bombalanmış ve yıkılmış yerlerde ya da sokaklarda tek başlarına yaşıyor.
- Bugün göçen Iraklıların 2/3ü çalışamayacak durumda olmaktan ya da iş bulamamaktan ötürü işsiz durumda.
- Nüfusun üçte biri, günde 1 \$ ve altında gelire sahip.
- Iraklıların %58'i dengeli beslenemiyor. Tüketilebilen yalnızca karbonhidrat ve bakliyat oluyor.
- Dünya Gıda Örgütü Raporu, Suriye'ye göçen yaklaşık 1.000.000 Iraklının 1/3'ünün çocuklarına günde yalnızca bir öğün yemek verebildiğini bildiriyor.

2. Ekonomik maliyetler (10 yıldır süren Irak ve Afganistan işgali için)

- Savaşın toplam maliyeti 3.2 ile 4 Trilyon \$ arasındadır.
- Bu tutarın içinde; Pentagon'a savaş için tahsis edilen askeri harcamalar yaklaşık 1,3 Trilyon \$'dır. Pentagon'a, savaş dışı işleyişi için ayrılan tutar ise 652 Milyar \$'dır.
- Yine bu tutar içinde savaşta ölen ve yaralananlar için (1.000.000'dan fazla kişi) yapılan/yapılmakta olan harcama 1,9 ile 2,7 Trilyon \$ arasındadır.
- ABD savaşı, vergileri yükselterek ve savaş tahvilleri çıkartarak, diğer bir deyişle tamamına yakını borçlanarak finanse etmiştir. Bu da ABD bütçesinde açıklara yol açmış, devlet borçlanma oranını yükseltmiş, faiz oranlarını artırarak ülkede olumsuz makroekonomik etkiler yaratmıştır. Pentagon'un savaş harcamalarını karşılamak için ödenen faiz miktarı 186 Milyar \$'dır.
- ABD gelecekte savaş yaralılarına sağlık yardımı ve maaş ödemeye devam edecektir. Yaklaşık 30-40 yıl sürmesi beklenen bu ödemelerin toplamının 600 Milyar ile 1 Trilyon \$ arasında olacağı öngörülmektedir.
- Gelecekte, borçlanarak savaşmanın faiz ödemelerinin 2020 yılına kadar 1 Trilyon \$ olarak süreceği öngörülmektedir.
- Savaşın ölçülemeyen alternatif maliyetleri ise; işsizlik, yeni iş alanlarına ve alt yapıya yatırım yapılamaması, sosyal ve kamusal harcamalarda kısıtlamalardır.
- Irak, Gayri Safi Milli Hasılası içindeki petrolün payını işgal yılları süresince yükseltmiştir. Ancak Milli gelirdeki bu artış (istatistiklere göre Irak'ta kişi başına gelir 2003 yılında 714\$ iken 2010 yılında 4.443\$'dır) kişilerin genel refah düzeyinde bir artışa yol açmamıştır.
- Artan bu gelirin kamu harcamalarına gittiği görülmektedir ancak alt yapı yatırımlarının bir türlü bitirilememesinin yanı sıra, Irak'ın yeniden inşası ve yerel halkın sermaye birikimindeki artış çok yavaştır.
- ABD tarafından Irak'ta uygulamaya koyulan neo-liberal ekonomi politikalar ters tepmiş, işsizlik oranı artmış, sermaye birikimi düşmüş, yeniden inşa planları yavaşlamış, tarım ve zanaat duraklamıştır.
- Irak'ta işsizlik oranı Birleşmiş Milletler rakamlarına göre %28'dir.

Sosyal ve politik maliyetler

Brown Üniversitesi çalışmasına göre Irak işgalinin 'görölmez' ve etkileri uzun dönemde ağırlaşarak sürececek çok ağır sosyal ve politik maliyetleri olmuştur.

- Yaklaşık 100.000 Iraklı ABD askerleri tarafından tutuklanmıştır. Binlerce Iraklı, Irak'ta, Guantanamo Hapishanesine benzer koşullarda tutularak insan hakları ihlalleri, işkence ve kötü muameleye maruz kalmıştır.

- Kızılhaç raporlarına göre 2004 yılında gözaltına alınarak kötü muamele görenlerden %70 ile %90 arasında kalan sayıda Iraklının sonradan suçsuz olduğu anlaşılmıştır.

- 2005 Seçimlerine hazırlanma sürecinde ABD askerleri her gün yaklaşık 50 ile 70 arasında Iraklıyı tutuklamıştır.

- İnsan Hakları örgütleri ABD ordusunun, Amerikan Donanmasına ait Bataan ve Peleliu isimli gemiler gibi yaklaşık 17 gemiyi 'yüzen hapishane' olarak kullandığını duyurmuştur.

- ABD askerleri tutuklulara dayak, uykusuz bırakma, cinsel taciz, askıya asma, zincirleme ve bekçi köpekleriyle korkutma gibi işkenceler uygulamışlardır.

- İnsan Hakları için Doktorlar Örgütü, ABD'nin Irak, Afganistan ve Guantanamo'da uygulanan işkencenin 'asli ve sistematik' bir sorgulama yöntemi olarak kabul edildiğini ve işkencelerde tıbbi personelin önemli görevler üstlendiğini raporlamıştır.

- Yüzlerce kişi sorgu ve tutukluluk sırasında ölmüştür.

- 11 Eylül 2001 sonrası ABD'de Müslümanlara karşı tepkiler yükselmiştir. 16-45 yaşları arasındaki Müslümanlar havaalanlarında aranma ve gözaltında tutulma biçiminde taciz edilmişler, dini merkezlere haksız soruşturmalar açılmış, iş yerlerinde ve okullarda ayrımcılık ve taciz olayları artmıştır.

- ABD'de Müslümanlara karşı işlenen kayıtlı suçlar 2000 yılında 28 iken 2001 yılında 481'e yükselmiş, yaklaşık 800 şiddet eyleminin soruşturulduğu kayıtlara geçmiştir.

- Müslümanların vatandaşlıkları, haksız nedenlerle iptal edilmiştir.

- Yazılı ve görsel medyada ırkçılık eğilimi artmıştır.
- ABD, ülke içinde 9 Eylül ve Müslümanlıktan korkuyu, terörle hiçbir ilişkisi olmayan vatandaşlarını gözlemek ve izlemek için bir fırsat olarak kullanmıştır. Devlet nükleer karşıtı aktivistler, çevreciler gibi sivil toplum örgütlerini izlemeye almıştır.
  - Devlet, Ulusal Güvenlik Kart Numarası ile (National Security Letter) tüm özel bilgilere ulaşabilir olmuştur. Yurttaşlık Anlaşması (Patriot Act) gereği FBI kayıtlarında gözüken bir kişi, soruşturmadan aklansa bile kayıtları yirmi yıl süresince silinmeden tutulabilecektir. Bu yasadan güç alan FBI, sırf Las Vegas'a yolculuk yaptıkları için yaklaşık 270.000 kişinin kayıtlarını 'para aklama şüphelisi' olarak kayda geçirmiştir.
  - Yalnızca işgal sırasında 148 gazeteci, 54 medya çalışanı ölmüştür. 105 Gazeteci ise savaştan etkilenerek hayatına son vermiştir. Pentagon akredite basın programı çerçevesinde (embed program) ABD askerleri gazetecileri izlemiş, denetlemiş, yazdıklarına ve haber kaynaklarına müdahale etmiştir.
  - 2010 yılında, Irak ile ilgili haberler medyada yer alan toplam haberlerin %1'ini, Afganistan haberleri ise %4'nü oluşturmaktadır.
  - Güç odaklarının etkinliği ve onların karlılığı artmıştır. Pentagon'un askeri bütçesinin II.Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek seviyeye gelmesi ile Pentagon'a ABD'de ve Irak'ta mal ve hizmet üreten firmaların da büyümesine yol açmıştır. Bu firmalar içinde beşi - Lockheed Martin, Boeing, Northrop Grumman, Raytheon ve General Dynamics- Pentagon satın almalarının 1/3 ünü karşılamışlardır. Halliburton ise işgalin başlamasıyla Irak'a girmiş ve uzun süreli (7 yıllık gibi) ucu açık anlaşmalar yapmıştır. Halliburton'un Pentagon ile yaptığı anlaşmalar 2002 yılında 483 Milyon \$'dan 2006 yılında 6 Milyar \$'a yükselmiştir.
  - Irak işgalinin havada, toprakta ve suda kirlilik yaratarak çevreye çok olumsuz etkileri olmuştur. Savaş su havzalarının ve ormanların yok olmasını ve kirlenmesini hızlandırmıştır. Bombalamalar doğal yaşamın yok olmasını yok açmıştır.
    - 2008 yılı içinde ABD askeri araçlarının tükettiği petrol miktarı, 1.210.000 milyon aracın yollarda bir yılda tükettiğine eşittir. Amerikan ordusunun tükettiği petrolün 2/3 ü çarpışmalarda kullanılmıştır.
    - Sayıları 500'e ulaşan Amerikan askeri üsleri, işgal süresince ve sonrasında arkaalarında son derece tehlikeli toksik kirlilik bırakarak kapatılmıştır.
    - ABD askerlerinin kullandıkları biyolojik silahlar, inceltilmiş uranyum, Irak'ta kanser vakalarını arttırmıştır. İnceltilmiş uranyumun toprak ve suda etkisinin binlerce yıl süreceği düşünülecek olursa, özellikle Felluce'de yaşananlar kolaylıkla bir soykırım olarak değerlendirilebilir.

• Irak'ta eğitim ve kültürel hayat çökmüştür. Bağdat Müzesi talan edilmiş, milli eğitim ve üniversiteler ağır hasar görmüştür. Irak yönetiminin, ABD yönetiminden, Irak'ta milli eğitim bakanlığının yeniden işleyişi için talep ettiği rakam 1,2 Milyar \$, Irak Üniversiteleri'nin yeniden eğitim hayatına dönebilmeleri için Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletlerden talep rakam 2 Milyar\$ iken Amerikan Kongresi'nden geçen Irak için eğitim yardımı olarak çıkan yalnızca 8 Milyon\$ kadar olmuştur.

• Buna karşın Amerikan Üniversiteleri Irak Üniversiteleri ile yüksek tutarlı anlaşmalar yapmaktadırlar. New York State Üniversitesi Stony Brook Kampüsü dört Irak Üniversitesi'nde 'Arkeoloji Bölümlerinin Modernizasyonu' bilimsel projesi (inşaatı değil) için 4 Milyon \$'a anlaşma yapmıştır.

• Amerikan Savunma Bakanlığı, her yıl 1 Milyar \$'ı üniversitelerde araştırma ve geliştirme çalışmalarına fon olarak aktararak Amerika'da üniversitelere en fazla fon sağlayan 3. kuruluş olmuştur.

• 1991 yılında Irak Üniversitelerinde okuyan kadın öğrenci oranı %30'dur ki bu rakam Princeton'da okuyan kadın öğrenci oranından fazladır.

• 2006 yılı rakamlarına göre Irak'ta yaklaşık 160 ile 380 arasında öğretim üyesi öldürülmüş, 2003 ile 2007 arasında %30'u göç etmek zorunda kalmıştır.

• 2003 tarihinden bu yana, bir milyondan fazla kitap, on milyondan fazla belge yok edilmiş, çalınmış ya da kaybolmuştur.

Tüm bölge ve dünya olumsuz etkilendi: Dünya artık çok daha güvensiz

Yıllarca süren ve etkisi daha yıllarca sürecek, bunca yüksek maliyetli bir işgalden sonra Irak ve de dünya, bugün daha güvenli bir yer mi olmuştur? Bakalım!

1. Irak'ın durumu

Eski bir CIA uzmanı olan Judith Yaphe www.npr.org'ta yayımlanan demeğinde şunları söylüyor: "Iraklıların kendileri bile geleceklerinden emin değil. Irak, ulusal sınırlarını dahi kontrol edemez. Irak'ın zayıf bir hükümeti, zayıf bir askeri gücü ve zayıf bir ekonomisi var."

Sünni olan Saddam Hüseyin'den sonra Sünnilerin Irak'taki etkinliği yok denecek kadar azalmıştır. Irak, ABD'nin eliyle tamamen İran etkisine terk edilmiştir. Bugün İran, Irak'ta, işgal öncesine göre çok daha etkin konuma gelmiştir.

Irak, dünyanın en çok petrol rezervine sahip olan 4. ülkesidir. Ancak bugün Irak'ta yer altındaki petrolü çıkartacak, işleyecek, satacak ve Irak'ı ayağa kaldıracak "özel sektör" ve devlet gücü yoktur. Petrol işleri yabancı, özellikle de Amerikan petrol devlerinin eline geçmiştir.

Irak ekonomisi sadece petrol ve doğal gaz gelirine dayanmaktadır. Saddam Hüseyin döneminde Irak halkının ilaç, temel gıda, su, elektrik gibi zaruri ihtiyaçları karşılanabiliyordu. Ancak işgal sırasında ve sonrasında devam eden iç çatışmalarda, mevcut ekonomik alt yapı tahrip edilmiştir.

Irak'ta işsizlik, kaçakçılık, adam kaçırma, organ ticareti, bombalama vb. yaygınlaşmıştır.

Irak vatandaşı bugün günde ancak bir kaç saat süreyle elektrik enerjisi ile kısıtlı miktarda içme suyundan yararlanabilmektedir.

Irak, güvensizlik, iç çatışma tehlikesi, bozuk alt yapı, yetersiz enerji kaynakları ve en önemlisi de rüşvet, ahlaksızlık vb. nedenlerinden dolayı, yabancı yatırımcılar için çekim merkezi değildir.

Rüşvet ve yolsuzlukta Irak dünyadaki 183 ülke arasında 175. sıradadır.

Irak'ta halkın %20'den fazlası yoksulluk sınırının altında elde ettiği gelirle yaşamaya çalışmaktadır.

Irak, seçimle iş başına gelen bir hükümetle yönetilmektedir ancak Irak'ın çoğu noktasında can güvenliği yoktur. Güvenliğin sağlanamadığı bir ortamda seçmenlerin özgür iradeleriyle, istedikleri aday veya partiye oy vermeleri olası değildir.

Irak'ta mevcut olan parlamento, etnik (Arap, Kürt, Türkmen vb.) ve dinsel (Şii Müslüman, Sünni Müslüman, Hıristiyan vb.) olarak bölünmüş bir yapıdadır. Merkezi hükümetin Irak genelinde tam bir otoritesi yoktur. Bağdat'taki merkezi hükümet (Şiiler) ile kuzeydeki Kürtler ayrı ülkelermiş gibi yönetilmektedirler.

1.000 000'den fazla Iraklı işgal esnasında ve işgalden sonra meydana gelen çatışmalarda hayatını kaybetmiştir. Ne kadar Iraklının yaralandığı, ne kadarının aşağılandığı, ne kadarının "tecavüze uğradığı" hakkında kesin bir bilgi yoktur.

Irak'ta önceki yıllara göre azalmış olsa da hemen her gün bombalama, adam kaçıрма vb. gibi yasa dışı faaliyetler devam etmektedir.

Irak Türkiye'nin 3. büyük ticaret ortağı olmuştur.

2. Kürtlerin durumu

Kürtler, ABD'nin bölgeden çekilmesini istememektedirler. Bağımsızlık ve büyük miktarda toprak kazanmış olsalar da bu topraklar Bağdat hükümetince tanınmamaktadır. Kürtler, ABD askerlerini haklarının korunması için güvence olarak görmektedirler. Bölgesel etnik veya dinsel çatışmalar, büyük devletlerin (ABD, Rusya, Çin gibi), bölgesel güçlerin ve petrolünü Irak'tan sağlayan ülkelerin taraf tutmaları ile giderek bir iç savaşa dönüşebilecek tehlikeli bir bölge yaratılmıştır. Olası bir iç savaş riski karşısında güneyde Şii ve Sünni Araplar, doğudan İran arasında kalacak Iraklı Kürtler, iki ateş arasında zorda kalacaklardır.

Bağdat'taki merkezî hükümetle varılan anlaşma uyarınca Kuzey Irak Kürt Yönetimi bölgesi, hemen hemen tamamı petrol ve doğalgaz kaynaklı kamu gelirlerinden % 17 dolayında pay almaktadır. Bölgede zengin doğalgaz rezervlerinin bulunduğu bilinmektedir.

Tamim, Bai Hassan, Nineveh ve Diyala gibi Kerkük'e yakın bölgeler, Kürtlerin ve petrolün yoğun olarak bulunduğu Zaho-Dohuk-Musul-Erbil-Kerkük-Süleymaniye hattı ile İran sınırı bugün de çatışma riskinin yüksek olduğu bölgeler kabul edilmiştir. ABD sonrası Bağdat'ta Şii'ler tarafından kurulacak baskıcı bir yönetim Kürtlerin korkulu rüyası olacaktır.

Fırat Nehri-Bağdat-Dicle Nehri üçgeni arasında kalan bölgenin çöl olması, Kürtleri Türkiye sınırına doğru göçe zorlayan bir etken olmuştur.

Türkiye ile olan ekonomik ilişki giderek artmaktadır. Irak Türkiye'nin 3., Kuzey Irak Kürt Yönetimi bölgesi 10. ticaret ortağı haline gelmiştir. Türkiye Irak'a yılda 7,5 milyar dolar tutarında ihracat yapmaktadır ve bunun % 70'i Kuzey Irak Kürt Yönetimi bölgesine gitmektedir.

Kuzey Irak Kürt Yönetimi, Türkiye'yi yer altı kaynaklarının değerlendirilmesinde kendisine yardımcı olmasını istemektedir.

Mersin Limanı'na gelen konteynerlerin dörtte biri Erbil'e gitmektedir.

Her gün 400 Kuzey Irak Kürt Yönetimi vatandaşı Türkiye vizesi almaktadır.

Bölgede 15 bin Türk yurttaşının yaşadığı tahmin ediliyor. Kuzey Irak Kürt Yönetimi bölgesinde kurulu 932 şirketin yarısından fazlasının Türkiye kökenli firmalar olduğu bilinmektedir.

3. Türkmenlerin durumu

ABD işgali ile birlikte Kerkük'ün çoğunluğu Türkmenlerden oluşan nüfus yapısı değişmiştir. 2004'ten beri Kerkük'te devam eden Türkmenlere yönelik insan kaçırma, fidye, suikast vb. faaliyetleri devam etmektedir. Gayri resmi verilere göre 2004'ten beri kaçırılan Türkmenlere ödenen fidye miktarı milyonlarca dolara ulaşmıştır. Kerkük'teki can ve mal güvenliğine yönelik tehdit, bölgedeki Türkmenlerin fırsat buldukça Irak'ın diğer bölgelerine göç etmelerine neden olmaktadır.

4. İran'ın durumu

İran'ın Irak'taki etkisi, işgal öncesine göre artmıştır. İran'ın tek başına ya da örneğin Suriye ile birlikte müdahalesi ile Irak yönetiminin tamamen Sünni destekli Şiiilerin eline geçme olasılığı kolaylaşmıştır.

Irak hükümeti, İran gibi, Arap Liginin Suriye'ye yaptırım kararına katılmamıştır. Şimdilik mevcut Irak hükümetinin ABD ile İran arasında bir denge politikası gütmeye çalışacağı ancak ABD'nin İran'ı provoke etmesine de olur vermeyeceği anlaşılmaktadır.

5. Avrupa Birliği'nin durumu

Avrupa Birliği ülkelerinin Irak'ta petrol ve doğal gaz işleyen, ticaretini ve dağıtımını yapan şirketleri, işgal sonrası ABD kökenli firmaların eline geçmiştir. Irak'ta ortaya çıkabilecek olası bir iç savaşta, Kerkük-Musul gibi Kuzey Irak'taki önemli petrol merkezlerinden petrol işletme ve sevkiyatı tamamen duracak, dünyadaki petrol fiyatları hızla artacaktır. 2008'den beri devam eden ve halen Avrupa Birliği'nin sarsmakta olan ekonomik krizde ekonomisi sarsılan ülkeler, petrol fiyatlarının tırmanması ile daha büyük sorunlar yaşayabilecek duruma gelmişlerdir. Olası bir Irak krizi, petrol fiyatlarının artması, euro bölgesinin lokomotif Almanya'yı ülke olarak etkilemesinin yanı sıra diğer Avrupa Birliği ülkelerini finanse etmekte zorlanması durumunda, AB krizini daha da büyütebilecektir.

6. ABD'nin durumu

ABD, Irak'tan ayrıldıktan sonra Irak'ın toprak bütünlüğünü muhafaza etmek isteyecek ve Irak destek aradığında yanı başında İran ve Suriye'yi bulacaktır. Suriye'nin başı iç sorunları ile meşgul olduğundan Irak'ın, Irak Şiiilerinin yönetiminde olmasıyla İran'a daha yakın bir politika izleyeceği düşünülebilir.

ABD, İran tarafından desteklenen Şii'lere yaklaşma politikası gereği, çoğunluğu Şii'lerden oluşan Irak Ordusu'nu eğitmiş, donanmasını güçlendirmiş, hava kuvvetlerine F-16 satışlarını arttırmıştır.

Irak'ta yaşanacak sorunlara çözmek ve gelişmeleri kendi kontrolünde tutmak isteyecek olan ABD, bölge ülkelerinin Irak'a müdahale etmesine engel olmak isteyecektir. Afganistan'da savaşıcak muharip asker bulmakta zorlanan ve 2014'e kadar Afganistan'dan çekilme planları yapan ABD, ne kadar süreceği belli olmayan bir iç savaşı bastırmak için, kargaşa içerisinde bırakarak terk etmiş olduğu Irak'ta yeni bir kara harekâtı yapmak istemeyecektir. Zaten artan kamuoyu baskısı da ABD hükümetinin yeni bir kara harekâtına olanak vermeyecektir. Bununla birlikte Bağdat'taki ABD Büyükelçiliğindeki 15.000 sivil, 200 askeri personelin, belli amaçlarla kullanılmak üzere Irak'ta bırakıldıkları göz ardı edilmemelidir. Diğer yandan ABD'nin hali hazır Bağdat'ta yönetimi ile çok ciddi ve uzun vadeli petrol antlaşmaları yaptığı bilinmektedir. Aynı ABD'nin 1979 öncesi İran'da da çok önemli antlaşmalar yapmış olduğunu da unutmamak gerekir.

ABD ve İsrail'in İran'daki teknolojik gelişmeleri yakından takip ettikleri, nükleer tesisler ile petrol rafinerilerini vurmak için İran'ın bölgede atacağı bir yanlış adımı bekledikleri bilinmektedir. İran'ın Irak topraklarına girmesi halinde, hâlihazırda Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile iyi ilişkiler içinde bulunan İsrail'in Kuzey Irak hava sahasını kullanarak İran'a hava taarruzu düzenlemesi yüksek olasılıktır.

Türkiye'nin durumu

Türkiye gerek Irak, gerekse Kuzey Irak Kürt Yönetimi ile ticari ve ekonomik ilişkilerini, 'yumuşak diplomasi' gücünü arttırmıştır. Irak ile İran ilişkileri, Şii'lerin artan etnik gücü nedeniyle artmış olsa da Türkiye'nin ticari ve ekonomik anlamda tartışılmaz üstünlüğü vardır. Irak'a sunulacak ticari malların ve yatırımların kalitesi oldukça yüksektir. Barışçıl bir rekabet ortamı olduğunda Irak, İran'la Türkiye arasında bir denge gözetecektir.

Cumhurbaşkanı Talabani ile Kürt Lider Barzani'nin söylemlerindeki olumlu gelişme, Türkiye'nin Irak topraklarındaki Kürtlere yönelik taleplerine olumlu yanıt verilmesi ile diplomatik ilişkileri ve hacmini geliştirmiştir. Bunun sonucunda, Kuzey Irak'ta Türklerce yeni iş alanları ve banka şubelerinin açılması, THY'nin Kuzey Irak'a direkt seferler düzenlemesi, konut inşaat sözleşmeleri imzalaması, ticaret hacminin artması, bazı petrol kuyularının işletilmesinin Türk firmalara verilmesi gibi ticari ve ekonomik ilişkiler artmıştır.

Ancak Irak'ın bugünkü yönetim bileşimi, komşuları ile ilişkileri, etnik ayrışmaların derinleşmesi, etnik ayrımların körüklenmesi Irak'ı bölgede özellikle de, Türkiye ile savaşa burun buruna gelme tehlikesini yaratabilecek riskleri taşımaktadır.

Türkiye, ABD ve NATO'nun üstü örtük onayı ve teşvikiyle, İran'ın petrol zengini Irak topraklarında egemenlik kurmasını engellemek ve Irak'ta yaşayan soydaşlarının (Türkmenler) imha edilmesini önlemek için Türkiye-Irak sınırını aşarak, ordusu ile Kuzey Irak topraklarına girme düşüncesine sahip olabilir. Türkiye'nin Irak topraklarına girmesi halinde, Irak'ta yaşayan Şii Arapların çağrısıyla, İran'ın da Irak topraklarına girmesi durumunda, Türk ordusu ile İran ordusunun Irak topraklarında karşı karşıya gelmesi kaçınılmaz bir durum olacaktır.

Irak haritasının yeniden çizilmesinde Türkiye'nin bölge ülkeleri olan İran İslam Cumhuriyeti ve Suriye ile birlikte hareket etmesi ise ABD ve batıyı kesinlikle memnun etmeyecek, böyle bir ortak davranış her biçimde engellenecektir. Türkiye "bölgenin abisi" rolünü oynamayı seçmiş görünmektedir.

ABD'nin politik tepkisi ve askeri müdahalesinden ve kendi vatandaşı olan

Anadolu Kürtlerinin tepkisinden çekindiği takdirde Türkiye, İran-Suriye ikilişiyle Irak'a müdahale etmek yerine, bölgedeki gelişmelere Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda yön vermek ve muhtemel bir Türkmen katliamına veya Türkiye sınırına doğru olabilecek Kürt göçüne engel olmak için bu role devam edecektir.

Türkiye, İran gibi Irak ve Kuzey Irak Kürt Yönetimi ile ilişkilerini kendi çıkarları çerçevesinde sürdürmeye karardır. Dünya petrol rezervlerinin önemli bir kısmının bulunduğu bir bölgede Türkiye ve İran'ın etkisinin artması, batıyı olduğu kadar doğuyu da rahatsız edeceğinden, bu hareket tarzının artarak devam edilmesine göz yumulmayacaktır.

Diğer yandan Irak Kürtlerinin zor durumda kalması halinde, Türkiye'deki Kürtlerin, Iraktaki soydaşlarına yardım etmek isteyeceklerdir. Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi, Kandil Dağı'nda üslenen ve Kuzey Irak'ta kampları bulunan Kürtleri topraklarından çıkarmadığı, Türkiye sınırları içinde yaşayan Kürtlere desteklerini sürdürdüğü sürece de Ankara'nın Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile iyi ilişkileri sürdürmeyeceğini, Irak'ta meydana gelecek herhangi bir iç harpte bu gibi unsurlara destek vermeyeceğini öngörmek de zor değil.

Küresel sermaye çevrelerinin yenedünya düzenini sağlamak adına 20.yüzyılın "ulus devlet", "ulusal pazar" anlayışı yerine küresel sermayenin ülkelerle ekonomik ve ticari ilişkilere kolaylıkla giriş ve çıkışını sağlama, sermaye hareketlerini kolaylaştırma, sömürü çarkını derinleştirerek ve bunun tüm altyapı-üstyapı kurumlaşmalarını gerçekleştiren yeni yapılanmalara girerek tüm dünyayı koca bir küresel pazar haline getirme hedefi bilinmektedir. İşte emperyal güçler Türkiye'yi, onun siyasi iktidarını bu büyük oyunun bir parçası olarak görme iradesi ile hareket etmektedirler. Türkiye bölgesel olarak emperyal müdahalelere ortak bir unsur, bir alt emperyal güç olarak görülmektedir. Türkiye'nin Libya konusundaki saldırgan üslubu, Suriye'ye müdahaleyi dilendirmesi, Türkiye'nin askeri olarak yeniden ABD'ye daha yakınlaşması ve hatta sistemlerin entegrasyonu, İncirlik üssünün geliştirilmesi, predatörlerin konuşlanması, Kürecik'e füze kalkanı kurulma çabaları, 16 milyar dolarlık yeni F 35 alınma tarihinin 2015'ten 2014'e çekilmesi bu çerçeveye gayet iyi oturmaktadır.

Irak işgali ve sonucunda ABD'nin işgalci güç olarak çekilmesi bölgede "mühendislik harikası" olarak yeni Irak'ı sorunları ile baş başa bırakmıştır. İran'ı, Suriye'yi ve Lübnan'ı "demokrasi ve insan hakları" adına küresel dünya düzeninin bir parçası yapma çabaları, bölgede hegemonya savaşı adına var olma çabası sürdüren Rusya ile Çin'in "burnunu sürme" gayretleri bu yeni tasarımın diğer bir boyutu. Bu yeni dünya düzeni içinde bir NATO ülkesi olarak yer alan, ABD'nin "stratejik model ülkesi" olarak ortağı olan Türkiye'deki siyasi iktidarın bu yöndeki tercihleri son derece riskli ve tehlikelidir.

ABD için yeni bir Vietnam insanlık için dram

ABD Irak'ta mağlup olmuştur.

Irak'ı özgürleştirmek parolasıyla 2003'te Irak'ı işgal eden ABD, 31 Aralık 2011 tarihinde ülkeden tamamen çekilmiş olacaktır. Bir milyondan fazla Iraklı'nın öldürüldüğünü, yaralandığını veya tecavüze maruz kaldığını "Victory in Iraq" parolasıyla Irak'ı işgal eden ve yaklaşık 9 yıl yöneten ABD'den geriye kalan sadece ve sadece yukarıda bir kaçını incelemeye çalıştığımız, her biri bir diğer risk ortamını tetikleyen iç içe geçmiş sorunlar yığınıdır.

ABD, Vietnam'dan sonra Irak'ta da mağlup olmuştur. Irak'ın petrol yataklarına sahip olmak için 2003'te başlatılan işgal, ekonomik olarak ABD'ye 4 trilyon \$'a mal olmuştur. ABD'nin Vietnam travmasını, Irak travması takip etmiştir. Yeni bir travma ise Afganistan'da yaşanacağı açıktır. Vietnam, Irak, Afganistan travmalarından sonra ABD'nin yeni bir travma yaşamak için İran'a saldırıp saldırmayacağını hep beraber bekleyip göreceğiz.

Savaş karşıtlarının mücadelesi

Bütün bu gelişmeler olurken, hatta olmazdan önce, dünyada ve Türkiye'de olacakları öngören savaş karşıtları seslerini yükseltmeye başlamışlardı bile. Görünen köy kılavuz istemiyordu. Dile getirilen müdahale gerekçeleri de hukuksal ve siyasal söylemler de yalandı. ABD'nin hegemonya tutkusu, silah ve enerji lobilerinin talepleri de çok açıktı. Bunların dışında hiç kimse savaşı istemiyordu. Sokaklar savaşı istemiyordu çünkü bu etkisi uzun yıllar sürecektir bir yıkımdı, dünyanın sırtına binecek çok büyük bir yükü. Savaş karşıtları bunu görüyor ve seslerini yükseltiyordu; SAVAŞA HAYIR

Nitekim 15 Şubat 2003 tarihinde dünyanın her köşesindeki savaş karşıtları sokaklara çıktı ve dünya tarihindeki en kitlesel uluslararası gösteri yürüyüşü düzenlendi. Bir tahmine göre 3 Ocak ile 12 Nisan 2003 tarihleri arasında Irak savaşına karşı dünyada 2.780 gösteriye 35,5 milyon kişi katıldı.

Türkiye'de ABD'nin 10 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'ı bombalaması ile 20 Mart 2003 tarihinde Irak'ı bombalamasına kadar geçen sürede büyük bir savaş karşıtı hareket yükseldi. 2002'nin Nisan ayında Savaşa Hayır Platformu

kuruldu.1 Mart 2003 de Ankara Sıhhiye Meydanı'nda 100.000 kişi toplandı. Aynı gün Irak'a Türkiye'nin güneydoğusundan cephe açılması için yabancı askerlerin Türkiye topraklarında konuşlanması için yetki isteyen Bakanlar Kurulu'nun Meclise sunduğu tezkere reddedildi. Böylelikle Amerikan askerlerinin Türkiye zerinden Irak'a girmesi de Türkiye'nin savaşa katılması da engellenmiş oldu.

Fotoğraf: Ali z

Türkiye: Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu'nun (Küresel BAK) mücadelesi

İşte Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu savaşa karşı duran sokakların sesi olarak, Türkiye'de uluslararası hareketin bir parçası olarak, dünyada açılan savaş karşıtı metni imzalayarak, aynı metne sahip çıkararak inşa edildi. Uluslararası platformlarla iletişimini hiç kopartmadan bu güne kadar çok sayıda kampanya, etkinlik, toplantı, yürüyüş, basın açıklaması düzenledi, milyonlarca broşür ve bildiri dağıttı.

2003'den bu yana yürütülen kampanya ve etkinliklere şöyle bir bakmak bile Türkiye'nin bu en geniş tabanlı savaş karşıtı hareketinin başarısını görmek için yeterli olacaktır.

- **19 Mart 2003**'de gerçekleşen küresel eylem gününe hazırlık
- **27 Eylül**'de Filistin İntifada'sının yıldönümünde Ankara'da dayanışma gösterisi
- **2003 Ağustos** Barışarock
- **Kasım 2003 - 28 Haziran 2004** 'Gelme Bush' kampanyası ve konseri
- **2004 Ağustos** Barışarock
- **2 Kasım 2004** ABD'deki başkanlık seçimlerine paralel olarak 'Bush'a hayır, Irak'ta işgale son' kampanyası
- **3 Nisan -27 Haziran 2005** 'Bush Yargılansın' kampanyası
- **23 Temmuz - 24 Eylül 2005** 'Irakta İşgale Son' kampanyası
- **8 Ekim -30 Kasım 2005** 'İncirlik Üssü Kapatılsın' 1.kampanyası
- **13 Nisan -25 Haziran 2006** 'İran Irak Olmasın' kampanyası
- **4 - 25 Temmuz 2006** 'İsrail'i Durdurun' kampanyası
- **23 Kasım - 8 Aralık 2006** 'Dön Evine Bush' ve 'İran Irak Olmasın' 2. kampanyası
- **29 Mart - 13 Mayıs 2007** 'İncirlik Üssü Kapatılsın' 2.kampanyası
- **10 Ekim - 26 Kasım 2007** 'Irak'tan Defol' kampanyası

- 12 Ocak – 21 Şubat 2008 'Beş Yıllık İşgale Son' kampanyası
  - 24 Mart – 8 Mayıs 2008 'Savaşa Hayır' kampanyası
  - 24 Ekim 2008 – 6 Nisan 2009 'NATO'ya Hayır' kampanyası
  - 17 Nisan – 4 Mayıs 2009 'İncirlik Üssü Kapatılsın' 3.kampanyası
  - 4 – 27 Aralık 2009 'Afganistan'a Asker Yok' kampanyası
  - 11 Ocak – 22 Aralık 2010 'Savaşı Sustur Barışı Yükselt' kampanyası
  - 11 Ocak – 31 Aralık 2011 'Önce Barış' kampanyası
- Ayrıca 2003 Paris'te, 2004 Londra'da, 2006 Atina'da, 2008 Malmö'de, 2010 İstanbul'da düzenlenen Avrupa Sosyal Forum'larına, 2003 Kahire'de yapılan Dünya Savaş Karşıtları Konferansı, 2004 yılında Mumbai (Hindistan), 2007 Nairobi (Kenya), 2009 Belem (Brezilya) Dünya Sosyal Forumu ve çok sayıda Dünya Savaş Karşıtları Buluşması'na katılım

Fotoğraf: Şengül Çifçi

Ülkede, bölgede, dünyada barış için savaş karşıtlarının işi bitmedi **Barış mücadelesi sürecektir**

Dışişleri Bakanlığı'nda bir üst düzey yöneticisi açıklamış: "2012 Yılı Türkiye için Irak-Suriye yılı olacak". Bu Türkiye'nin Irak ile Ortadoğu'dan çekilen ABD'nin alt taşeronu, alt emperyal gücü olarak yeni görevler üstlendiğinin sinyali anlamına gelmektedir. Bu, Ortadoğu'da halkları yine acı ve kan dolu günlerin beklediğinin, emperyalistlerin Ortadoğu'da kendi planlarını hayata geçirmeye çalıştıklarının, savaş karşıtlarının görevinin sona ermediğinin, 2012'de yeni kampanyaların bizleri beklediğinin başka bir ifadesi.

Ortadoğu'ya özgürlük getirmek gerektiğini söyleyen ülkeler bugün bile her türlü barışçı talebi silahla bastırmakta birbiriyle yarışıyor. Bahreyn'de barışçı gösterileri silahla ezen askerleri Suudi rejimi gönderiyor. Türkiye'de AKP iktidarı yasal Kürt muhalefetinin siyasi temsilcilerini sözde nedenlerle cezaevlerine dolduruyor. Ortadoğu'da özgürlük mücadelesinin başarıya kavuşması gerekir. Ama bu başarı emperyalist bir müdahale ile sağlanamaz. Bu türden müdahalenin karşılığının Irak'ta 1 milyon ölüm ve 10 yıldır süren işgal olduğu biliniyor.

Yalnızca Batılı büyük emperyalist güçler değil, Türkiye, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi bölgesel güç olma çabasındaki alt emperyalist ülkelerin de Ortadoğu'da en doğal hak olan özgürlük talebini gasp etmeye çalışmasına karşı çıkmalıyız. ABD, Rusya, NATO, Arap Birliği ve AKP iktidarı ülkemizi ve dünyayı adım adım bölgesel bir savaşa sürüklüyor.

Bu savaşa engel olmamız gerekir.

Ortadoğu'ya emperyalist, alt emperyalist

vb. ülkeler tarafından yapılacak her türlü dış müdahale meşru değildir, karşı çıkıyoruz.

Türkiye'nin Irak, Suriye veya başka bir ülkeye müdahalesine kesinlikle karşı çıkıyoruz.

Ortadoğu'daki ABD, Rusya, NATO vb. kaynaklı tüm üs ve tesisler başta İncirlik olmak üzere derhal kapatılmalıdır!

Ortadoğu, silahsız, nükleersiz, barış içinde kardeşçe bir arada yaşadığımız bir bölge olmalıdır.

Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu

Şubat 2012

KAYNAKÇA

ACER, Yücel, "Bush Yönetimi, Irak ve Uluslararası Hukuk," Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1-2, 2003-2004, s.69-73

BÖLME, M.Selin, İncirlik Üssü ABD'nin Üs Politikası ve Türkiye, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012

BROWN Üniversitesi, 'Costs of War', <http://costofwar.org>

DALAY, Nilüfer, "ABD-Türkiye ilişkileri açısından Türkiye'deki ABD askeri üsleri", Küresel BAK 'İncirlik Üssü kapatılsın' I.kampanya broşürü, 2006

DALAY, Nilüfer, "Bir egemenlik aracı olarak askeri üsler ve İncirlik", Küresel BAK 'İncirlik Üssü kapatılsın' II. ve III. kampanya broşürü, 2008.

GÜRLER, Ali İhsan, Büyük Orta Doğu Projesi ve Bush Doktrini, İstanbul, İQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005

KARAKAŞ, Şenol, Biz Bu Savaşı Durdurabiliriz, İstanbul, Metis Yayınları, 2005.

SANCAR, Celal, "Irak savaşının muhasebesi", Özgür Üniversite, Aralık 2011.

TARHANLI, Turgut, "Kuvvet Kullanma, Meşruiyet ve Hukuk," Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt 20, 2003, s.133-156

UĞRASIZ, Bülent, "ABD'nin Irak Politikası," Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 4, 2003, s.152-158

www.iraqbodycount.org

www.americanprogress.org

